

Delâletu'l-Hâirîn

Aklı Karışıklar İçin Rehber

İBN MEYMÛN
MAIMONIDES

Çevirenler:

- I. Cilt: Osman Bayder & Özcan Akdağ
- II. Cilt: Özcan Akdağ & Osman Bayder
- III. Cilt: Özcan Akdağ & Osman Bayder

MUSA B. MEYMÛN

İbn Meymûn, 1138 yılında İspanya'nın Kurtuba şehrinde dünyaya gelmiştir. İbn Meymûn'un babası o dönemde Kurtuba'daki Yahudi Şer'î Mahkemesi kadılığı yapan bir kimsedir. İbn Meymûn 14 yaşlarındaiken, Kurtuba şehri, Muvahhidlerin halifesi Abdülmümin İbn Ali'nin kontrolüne geçmiştir. Bu dönemde İbn Meymûn'un ailesi -bazı rivayetlere göre birtakım baskılar sebebiyle- Mısır'a göç etmiştir. Mısır'da belli bir süre ticaret ile uğraşan İbn Meymûn ayrıca burada yaşayan Yahudilerin Şer'î Mahkeme kadılığını yürütmüştür. Daha sonra 1187 yılında Fustat'ta yaşayan Yahudi topluluğunun liderliğine seçilmiştir. Tabip olan İbn Meymûn, Selahaddin Eyyubi'nin sarayında doktor olarak görev yapmış ve 1204 yılında Fustat'ta ölmüştür.

OSMAN BAYDER

1983 yılında, Tatvan/Bitlis'te doğdu. 2006 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni, 2010 yılında aynı üniversitede yüksek lisansını, 2015 yılında Erciyes Üniversitesinde İslam hukuku alanında doktorasını tamamladı. "Kurucu İmama Muhalefetin İmkân ve Sınırı", "el-Hidâye: Bir Fıkıh Metninin Hanefî Geleneğe Etkisi" isimli kitapları, İslam hukuku alanıyla ilgili çeşitli çalışmaları ve bazı tercüme eserleri bulunmaktadır. Halen Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam hukuku alanında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

ÖZCAN AKDAĞ

1981 yılında, Akdağmadeni/Yozgat'ta doğdu. İlköğrenimini Umutlu Köyü İlköğretim okulunda, Orta ve Lise öğrenimini ise Yozgat İ.H.L.'de, yükseköğrenimini ise Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 1999-2003 yılları arasında tamamladı. Ardından 2006 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında "Kötülük Problemi ve Özgür İrade Savunması" başlıklı tezi ile yüksek lisansını bitirdi. 2010 yılında başlamış olduğu doktora eğitimini de "Gazâlî ve Aquino'lu Thomas'a Göre Tanrı'nın Özgürlüğü" adlı çalışması ile 2015 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında tamamladı. 2013-2014 yılları arasında YÖK desteği ile Indiana Üniversitesi'nde doktora tezi ile ilgili araştırmalar yaptı. Yine 2018-2019 yılları arasında TÜBİTAK desteği ile *İslam Düşüncesi'nin Batı'ya Geçişinde Bir Köprü: Musa b. Meymûn* adlı proje kapsamında ABD'de bulundu. Akdağ'ın telif ve çeviri türünden yayımlanmış kitapları ve ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış makaleleri mevcuttur. Halen Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Felsefesi Anabilim dalında Doçent olarak görev yapmaktadır.

TAKDİM

Ortaçağ düşünce dünyasının en önemli sorunlarından biri, dönemin Aristotelesçi bilim anlayışı ile dinî anlayışlar arasında uyumlu ve dengeli bir yorum alanı oluşturabilmektir. Diğer bir ifadeyle akli birikim ile dinî anlayışlar arasında çatışma alanlarını çözümleyerek bir yandan dinî anlayış ve kurumların sürekliliğini temin etmek diğer yandan ise akli birikim ve eleştiriyi dinî anlayışı güncellemek hayati bir konuydu. Bu çaba aynı zamanda doğal olarak felsefi birikimin de eleştirisini içeriyordu. Bu, sağlıklı, güncel ve uyumlu bir düşünce ve toplumsal yaşam için son derece önemliydi. İslam dünyasında Kindî, Fârâbî, İbn Sînâ, İbn Bacce, İbn Rüşd; Hristiyan dünyasında Büyük Albert, Thomas Aquinas; Yahudi dünyasında İbn Meymûn ve diğerleri bu çabanın önemli temsilcileridir. Bununla birlikte, üç dinî gelenekteki bu değerli çabaların evrensel yönleri olduğu kadar coğrafya ve tarihsel tecrübenin farklılığından dolayı oluşan yerel boyutları da bulunmaktadır.

İbn Meymûn bu bağlamda Yahudi düşüncesinin İslami Yeni-Eflatuncu etkileri de içinde barındıran Aristotelesçi formunu belli bir yetkinlikte üretmiştir. Yahudiliği zamanın en son Aristotelesçi fikirleriyle birleştirmiştir. Böylece o, Yahudi dinî düşüncesini, zamanın bütün akli itirazlarını belli ölçüde karşılayabilecek donanıma getirmiş ve zamanının *çağdaş* yeni bir yorumunu oluşturabilmiştir. Diğer bir ifadeyle o, çağın *akledilirler dünyasını* Yahudi diniyle uzlaştırmıştır. İslam felsefesini kendisine model alarak Yahudiliği rasyonel temeller üzerine yeniden inşa etmiştir. Çünkü kendisinden önce İslam felsefe geleneğinin entelektüel başarısı İbn Meymun'a *pagan* felsefe ve bilimini Tek Tanrılı bir din anlayışı çerçevesinde yeniden üretmenin mümkün olduğunu göstermiştir. Ünlü filozof, rasyonelleşme sürecini ayrıca Yahudi dinî ilimler geleneğinde de devam ettirmiştir.

İbn Meymun bu başarısından dolayı Yahudi dinî ilim ve düşünce geleneğinde Hz. Musa'dan sonra en büyük düşünür olarak kabul edilir. Onun *Delâletül-Hairîn* isimli eseri kendi atıflarından da anlaşılacağı üzere, İslam felsefe-kelam geleneğinin bir devamıdır. *Delâletül-Hairîn* Kutsal Kitap'taki Tanrı hakkındaki ifadelerin nasıl anlaşılması gerektiğini; Tanrı'nın varlığını, birliğini ve cisim olmayışının ispatını; Tanrı'nın seçilmiş peygamberler aracılığıyla insanlara bilgi aktarmasını, yani vahiy anlayışını; Tanrı'nın evreni nasıl var ettiğini ve her türlü eksiklikten uzak olan Tanrı'nın var ettiği evrende kötülüğün nasıl oluştuğu konularını analiz eder. Bütün bu tartışma ve analizlerinde o, İslam felsefe ve kelam geleneklerinden büyük ölçüde istifade eder ve tartışmaları Yahudi kelâmında devam ettirir.

Tanrı'nın sıfatlarının selbî bir şekilde yorumlanmasının gerekliliği, din-felsefe ilişkilerini çözümleme tarzı, dine bir hukuk sistemi olarak özel bir önem verişİ İbn Meymun'un Fârâbî'yi ne kadar yakından takip ettiğini gösterir. Varlık-mahiyet ayrımı ile Tanrı dışındaki varlıklarda varlığın mahiyete ilişmesi ve "Zorunlu Varlık" kavramsallaştırmasında ise İbn Meymun ile İbn Sînâ arasındaki süreklilik kendisini gösterir. Fizik ile metafizik arasındaki ilişki ve bağın kopartılmaması gerektiği hususundaki ısrarlı vurgusu ise İbn Rüşd ile anlam kazanır. Nitekim Tanrı'nın varlığını ispat için sunduğu tüm felsefi delilleri fizik dünyadan yola çıkarak temellendirir. İbn Meymûn'un sunduğu şekliyle Tanrı'nın varlığını ispata dair felsefi ilk dört delil, hareket delilinin farklı versiyonlarıdır. Bütün bu süreklilik unsurlarına rağmen İbn Meymun selbî teoloji teklifi ile, Tanrı hakkında sıfatlar teorisini reddedip bunların Tanrı'nın fiilleri şeklinde anlaşılması gerektiği görüşüyle, Kitabı Mukaddes'teki Tanrı'ya dair cismani metinleri tek tek yorumlamasıyla ve diğer katkılarıyla özgün bir düşünürdür.

İşte elinizdeki *Delâletü'l-Hairin* tercümesi, İbn Meymun'un bu entelektüel gayretini ve başarısını tüm açıklığıyla Türk okura sunmaktadır. Eser, Ortaçağ düşünce dünyasında İslam ve Yahudi kültür gelenekleri arasındaki ilişkilerin sürekliliğini ve etkileşimlerini aktarmaktadır.

Yayın ve düşünce hayatımıza katkıda bulunması ümidiyle mütercimleri ve eserin yayınlanmasında emeği geçenleri tebrik ederim.

Prof. Dr. Atilla Arkan

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	5
GİRİŞ: İBN MEYMÛN VE <i>DELÂLETU'L-HÂİRÎN</i> ÜZERİNE	
I. İbn Meymûn'un Hayatı.....	15
II. İbn Meymûn'un Eserleri.....	16
III. İbn Meymûn ve Müslüman Düşünürler	19
IV. Çeviride Takip Edilen Yöntem.....	23
V. Delâletu'l-hâirîn Neşirleri	23

DELÂLETU'L-HÂİRÎN BİRİNCİ CİLT

[İTHAF].....	31
[I.] Mukaddime	33
[II.] Mukaddime [Kutsal Kitaplardaki Temsiller]	38
[III.] Mukaddime [Okuyucular İçin Bazı Tavsiyeler]	41
[IV.] Mukaddime [Kitaplardaki Çelişiklere Dair]	42
Fasıl 1: [Tsalem (Sûret) ve Demut (Misal) Kelimelerine Dair]	45
Fasıl 2: [İnsanın Aklî İdrakine Dair].....	47
Fasıl 3: [Temuna (Şekil) ve Tavnit (Sûret) Kelimelerine Dair]	49
Fasıl 4: [Raa, Tivit ve Haza (Görmek/Bakmak) Kelimelerine Dair].....	50
Fasıl 5: [Metafizik Konuları Araştırmada Yöntem]	51
Fasıl 6: [Îş (Erkek) ve İşa (Dişi) Kelimelerine Dair]	53
Fasıl 7: [Yeled (Doğum) Kelimesine Dair].....	53
Fasıl 8: [Makom (Mekân) Kelimesine Dair].....	54
Fasıl 9: [Kise (Taht/Kürsi) Kelimesine Dair]	55
Fasıl 10: [Ala (yükseliş) ve Yarad (düşüş) Kelimelerine Dair]	56
Fasıl 11: [Yeşiva (Oturmak) Kelimesine Dair]	58
Fasıl 12: [Kima (Kalkma) Kelimesine Dair]	59

Fasıl 13: [Amida (Ayakta Durma) Kelimesine Dair]	60
Fasıl 14: [Adam (İnsan) Kelimesine Dair]	60
Fasıl 15: [Nitsav (Durmak) ve Yatsav (Durmak) Kelimelerine Dair]	61
Fasıl 16: [Tsûr (Kaya) Kelimesine Dair]	62
Fasıl 17: [Derin Meselelerin Halka Açıklanmasına Dair]	62
Fasıl 18: [Karev, Naga' ve Nigaş (Yaklaşma/Yakınlaşma) Kelimelerine Dair]	63
Fasıl 19: [Male (Dolu) Kelimesine Dair]	65
Fasıl 20: [Ram (Yüce) ve Nasa' (Yükseklik) Kelimelerine Dair]	65
Fasıl 21: [Avar (İntikal Etmek) Kelimesine Dair]	66
Fasıl 22: [Bâ (Geliş) Kelimesine Dair]	69
Fasıl 23: [Yetsia (Gidiş) ve Bia (Dönüş) Kelimelerine Dair]	70
Fasıl 24: [Heliha (Hareket Etmek) Kelimesine Dair]	71
Fasıl 25: [Şakan (Sükûn) Kelimesine Dair]	72
Fasıl 26: [Tevrat, İnsanoglunun Dili ile Konuşur]	73
Fasıl 27: [Tanrı'dan Cismaniyeti Nefyetmeye Dair Onkelos'un Tevilleri]	74
Fasıl 28: [Regel (Ayak) Kelimesine Dair]	75
Fasıl 29: [Etsev (Elem) Kelimesine Dair]	78
Fasıl 30: [Ahal (Yemek) ve Mayim (Su) Kelimelerine Dair]	79
Fasıl 31: [Genel Olarak İnsan Aklının Sınırlarına Dair]	80
Fasıl 32: [İnsan Aklının Sınırlarına Dair]	82
Fasıl 33: [Metafizik İlmini Öğrenme ve Öğretmeye Dair]	84
Fasıl 34: [Metafizik Öğrenimine Engel Olan Sebepler]	85
Fasıl 35: [Halka Anlatılması Gereken Metafizik Konular]	90
Fasıl 36: [Tanrı'nın Kızgınlık ve Gazabının Mahiyeti]	92
Fasıl 37: [Panim (Yüz) Kelimesine Dair]	94
Fasıl 38: [Ahor (Arka) Kelimesine Dair]	96
Fasıl 39: [Lev (Kalp) Kelimesine Dair]	97
Fasıl 40: [Ruah (Nefes) Kelimesine Dair]	99
Fasıl 41: [Nefeş (Nefs) Kelimesine Dair]	100
Fasıl 42: [Hay (Hayat) ve Mavet (Ölüm) Kelimelerine Dair]	101
Fasıl 43: [Knaf (Taraf) Kelimesine Dair]	102
Fasıl 44: [Ayin (Kaynak/Göz) Kelimesine Dair]	103
Fasıl 45: [Şema' (İşitmek) Kelimesine Dair]	104
Fasıl 46: [Cismanî Vasıtaların Tanrı'ya Atfedilmesi]	105
Fasıl 47: [Tat Alma ve Dokunma Gibi Kuvvelerin Tanrı'ya Nispeti]	110
Fasıl 48: [Şema' (İşitmek) ve Raa (Görmek) Kelimelerine Dair]	111
Fasıl 49: [Meleklerle Dair]	113
Fasıl 50: [İnanca Dair]	115
Fasıl 51: [Sıfatların Nefyine Dair]	116
Fasıl 52: [Sıfatların Mahiyeti ve Tanrı'ya Atfı Sorunu]	118
Fasıl 53: [Tanrı'nın Fiili Sıfatları]	122

Fasıl 54: [Musa'nın Tanrı'dan Talep Ettiği İki Şey]	124
Fasıl 55: [Cismaniyet, İnfial, Değişim ve Yokluk İfade Eden Niteliklere Dair]	129
Fasıl 56: [Sıfatlar Konusundaki Teşbihe Dair]	130
Fasıl 57: [Tanrı'nın Zatı ve Sıfatlarının Özdeşliğine Dair]	131
Fasıl 58: [Sıfatların Tanrı'dan Selbine Dair]	132
Fasıl 59: [Tanrı'ya Atfedilen Sıfatların Anlamı]	135
Fasıl 60: [Selbi Sıfatlarla İcâbî Sıfatlar Arasındaki Fark]	139
Fasıl 61: [Tanrı'nın Yahve (Yehova) ve Diğer İsimlerine Dair]	142
Fasıl 62: [Tanrı'nın İsm-i Azamı ve Diğer İsimleri]	144
Fasıl 63: [Tanrı'nın Bazı İsimlerine Dair]	146
Fasıl 64: [Y-H-V-H ve Kavod İsimlerine Dair]	149
Fasıl 65: [Dibur (Kelam) ve Emira (Söz) Kelimelerine Dair]	150
Fasıl 66: [Levhalar ve Levhalardaki Yazılara Dair]	152
Fasıl 67: [Şvita (Dinlenme) ve Niha (Bekleme) Lafızlarına Dair]	153
Fasıl 68: [Tanrı'nın Akıl, Akleden ve Akledilen Olması Aynı Şeydir]	154
Fasıl 69: [Tanrı'nın Fâil, İllet-Sebeup, Gaye ve Süret Olması]	156
Fasıl 70: [Rokav (Binmek) ve Aravot'a Dair]	159
Fasıl 71: [Kelam İlminin Doğuşu ve Gelişimi]	163
Fasıl 72: [Âlem ve İnsan Arasındaki Paralellik]	168
Fasıl 73: [Kelamcıların On İki Önermesi]	175
Birinci Önerme: [Âlem, cevher-i fertlerden (atom) müteşekkildir.]	176
İkinci Önerme: [Halâ' (Boşluk) vardır.]	177
Üçüncü Önerme: [Zaman anlardan müteşekkildir.]	177
Dördüncü Önerme: [Cevher, arazlardan ayrı olmaz.]	179
Beşinci Önerme: [Cevher-i ferd, arazlarla kaimdir ve onlardan ayrılamaz.] ...	179
Altıncı Önerme: [Araz, iki zamanda varlığını devam ettiremez.]	180
Yedinci Önerme: [Nitelikler, sürekli olarak yeniden yaratılır.]	183
Sekizinci Önerme: [Hiçbir şey (cisim) yoktur ki cevher ve arazdan müteşekkil olmasın.]	184
Dokuzuncu Önerme: [Arazlar birbirine yüklem olmazlar.]	184
Onuncu Önerme: [Mümkünün buradaki varlığı ile onun tasavvuru arasında yer alan mutabakata itibar edilmez.]	184
Tenbih: [Akıl ve Tahayyül Üzerine]	187
On Birinci Önerme: [Bir şey ne bilfiil ne bilkuvve ne de bilaraz sonsuzdur.]	189
On İkinci Önerme: [Duyular hata edebilir ve pek çok şeyi idrak edemeyebilir.]	190
Fasıl 74: [Âlemin Hâdis Oluşuna Dair]	191

Birinci Argüman: [Bir Cismin Hâdis Oluşundan Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	191
İkinci Argüman: [İnsanın Hâdis Oluşundan Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	191
Üçüncü Argüman: [Cevherlerin Ayrılıp Birleşmesinden Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	192
Dördüncü Argüman: [Hâdis Olan Cevher ve Arazdan Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	192
Beşinci Argüman: [Tahsis Delilinden Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı] ...	193
Altıncı Argüman: [İmkândan Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	194
Yedinci Argüman: [Nefslerin Baki Olamayacağından Hareketle Âlemin Hudûsunun İspatı]	195
Fasıl 75: [Tanrı'nın Tek Olduğuna Dair]	197
Birinci Argüman: [Temânu' Delili]	197
İkinci Argüman: [Teğâyur Delili]	198
Üçüncü Argüman: [İradenin Tekliğinden Tanrı'nın Tekliğine Gidiş]	198
Dördüncü Argüman: [Fiilin Tekliğinden Fâilin Tekliğine Gidiş]	198
Beşinci Argüman: [Muhtaçlık Argümanı]	199
Fasıl 76: [Tanrı'dan Tecsimin Nefyine Dair]	200
Birinci Argüman: [Cismin Mürekkep Olmasından Hareketle Tanrı'nın Cisim Olmadığı]	200
İkinci Argüman: [Yaratılmış Cisimlerden Farklı Oluşundan Hareketle Tanrı'nın Cisim Olmadığı]	201
Üçüncü Argüman: [Cismin Tahsise İhtiyaç Duyulmasından Tanrı'nın Cisim Olmadığına Gidiş]	202

İKİNCİ CİLT

Mukaddime: [Felsefecilerin Önergeleri]	207
Fasıl 1: [Tanrı'nın Varlığı, Tekliği ve Cisim Olmadığına Dair Deliller]	211
[Tanrı'nın Tekliğine Dair Diğer Argümanlar]	216
[Tanrı'dan Tecsimin Nefyine Dair Diğer Argüman]	217
Fasıl 2: [Beşinci Cisme Dair]	218
Giriş: [Fizik, Metafizik ve Diğer İlimlerden Bazı Meselelere Temas Etmenin Amacı]	219

Fasıl 3: [Aristo'nun Feleklerin Hareketi Konusundaki Görüşlerinin Şeriata Uygunluğu].....	219
Fasıl 4: [Felek ve Onun Hareketinin Nedenine Dair].....	220
Fasıl 5: [Aristo'nun Görüşü ile Yahudi Şeriatının Karşılaştırılması].....	223
Fasıl 6: [Melek Teriminin Anlamlarına Dair].....	225
Fasıl 7: [Melek İsminin Müsterekliğine Dair].....	228
Fasıl 8: [Feleklerin Hareketiyle Çıkan Sese Dair].....	229
Fasıl 9: [Feleklerin Sayısına Dair].....	229
Fasıl 10: [Feleklerin Yeryüzündeki Etkilerine Dair].....	231
Fasıl 11: [Mevcudatın Var Oluş Sistemi].....	234
Fasıl 12: [Feyze Dair].....	236
Fasıl 13: [Âlemin Başlangıcına Dair Görüşler].....	239
Fasıl 14: [Âlemin Kıdemine Dair Deliller].....	242
Fasıl 15: [Aristo'ya Göre Âlemin Kıdemi Konusunda Bir Burhân Yoktur].....	245
Fasıl 16: [Âlemin hâdis Olduğuna Dair Görüşüm].....	248
Fasıl 17: [Âlemin Kıdemi Konusunda Aristo'nun Durumu].....	248
Fasıl 18: [Tanrı Cihetinden Âlemin Kıdemine Dair Yöntemler ve Eleştirisi].....	252
Fasıl 19: [Tabiattaki Nizam].....	255
Fasıl 20: [Aristo'nun Tahsise İlişkin Görüşü].....	261
Fasıl 21: [Müteahhirin Düşünürlerin Âlemin Kıdemine İlişkin Görüşleri].....	263
Fasıl 22: [Âlemin Hâdis Olduğuna Dair Deliller].....	265
Fasıl 23: [Şüpheli Konularda Tercih Hangi Yönde Olmalı?].....	268
Fasıl 24: [Feleklerin Hareketini ve Tabiatını Kavramadaki Güçlük].....	269
Fasıl 25: [Âlemin Kadim Oluşu Görüşünden Kaçınmanın Sebepleri].....	273
Fasıl 26: [Haham Elizer'in Âlemin Kıdemi Konusundaki Düşüncesi].....	274
Fasıl 27: [Âlemin Ebedi Olup Olmadığına Dair].....	276
Fasıl 28: [Hz. Süleyman'ın Âlemin Kıdemine İlişkin Görüşü].....	277
Fasıl 29: [Nebilerin Kullandığı Dil Üzerine].....	279
Fasıl 30: [Evvel ve Mebde' Terimlerine Dair].....	289
Fasıl 31: [Şabat Gününe Dair].....	299
Fasıl 32: [Nübüvvete Dair].....	299
Fasıl 33: [Sina Dağında Toplanma ve On Emre Dair].....	303
Fasıl 34: ["Bak! Sana bir melek göndereceğim" Pasajına Dair].....	305
Fasıl 35: [Nebi İsminin Teşhik Yoluyla Diğer Peygamberlere Atfedildiğine Dair].....	306
Fasıl 36: [Nübüvvetin Hakikatine Dair].....	308
Fasıl 37: [İlahi Feyz ve Onun Kemale Ulaştırmasına Dair].....	311
Fasıl 38: [Kuvvelere Dair].....	313
Fasıl 39: [Musa'nın Davetinin Diğer Nebilerinkinden Farkına Dair].....	315
Fasıl 40: [Peygamberliğin Nasıl Test Edileceğine Dair].....	317
Fasıl 41: [Mar'e (Görü) Kelimesinin Manası].....	320
Fasıl 42: [Nebevî Görü ve Rüya Üzerine].....	323

Fasıl 43: [Nebilerin Temsillerine Dair]	325
Fasıl 44: [Vahiy Alma Şekilleri]	328
Fasıl 45: [Nübüvvetin Mertebeleri]	329
Fasıl 46: [Peygamberlerin Temsillerine Dair]	336
Fasıl 47: [Nebevî Kitaplardaki İstiarelere Dair]	339
Fasıl 48: [Tabiat Olayları Konusunda Tevrat'ta Geçen İfadelere Dair]	341

ÜÇÜNCÜ CİLT

Mukaddime	347
Fasıl 1: [Hezekiel'in Müşahede Ettiği Yüzlere Dair]	348
Fasıl 2: [Hezekiel'in Binek Kıssasına Dair Açıklamaları]	349
Fasıl 3: [Hezekiel'in İkinci İdraki]	353
Fasıl 4: [Galgal Teriminin Felek Manasına Geldiğine Dair]	355
Fasıl 5: [Hezekiel'in Görülerine Dair]	356
Fasıl 6: [Hezekiel ve Yeşey'a'nın Görüsü Arasındaki Farka Dair]	357
Fasıl 7: [Nebilerin İdraklerine Dair]	358
Fasıl 8: [İnsanın Bedenî Arzularını Kontrol Etmesine Dair]	361
Fasıl 9: [Maddenin Mufânk Olan Şeyleri İdrak Etme Noktasında Perde Oluşuna Dair]	365
Fasıl 10: [Yokluk ve Kötülüğe/Şerre Dair]	366
Fasıl 11: [İnsanlar Arasındaki Büyük Kötülöklere Dair]	369
Fasıl 12: [Kötülüğün Üç Türüne Dair]	369
Fasıl 13: [Âlemin Gayesine Dair]	375
Fasıl 14: [Felekler ve Gezegenler Arasındaki Mesafeye Dair]	381
Fasıl 15: [Mümteni Şeyler ve Bunların Tanrı'ya Nispetine Dair]	383
Fasıl 16: [Tanrı'nın İlmine Dair]	384
Fasıl 17: [İnayete Dair Görüşler]	387
Fasıl 18: [İnsan Fertleri Arasındaki İnyet Derecesinin Farklılığı]	395
Fasıl 19: [Tanrı'nın Tikelleri Bilmesine Dair]	397
Fasıl 20: [Tanrı'nın İlminin Bizim İlmimizden Farklı Olduğuna Dair]	399
Fasıl 21: [Tanrı'nın Mahlûkata Dair İlmi, Kâmindir]	402
Fasıl 22: [Eyüp Kıssasına Dair]	404
Fasıl 23: [Eyüp'ün Arkadaşlarının İnyet Anlayışına Dair]	408
Fasıl 24: [İmtihan Meselesine Dair]	414
Fasıl 25: [Fiillerin Kısımları ve Tanrı'nın Fiilleri]	418
Fasıl 26: [Emirlerin İletine Dair]	422
Fasıl 27: [Nefs ve Bedenin İslahına Dair]	425
Fasıl 28: [Emirlerin Gayesine Dair]	427
Fasıl 29: [Sâbîlerin İnançlarına ve Putperestliğe Dair]	428
Fasıl 30: [Tanrı'ya İbadet Rızkı Arttırır mı?]	435
Fasıl 31: [Şeriatın Emirlerinin Bir İletinin Olmadığı Görüşüne Dair]	436

Fasıl 32: [Tanrı'nın Emir ve Nehiylerle İlgili Birinci ve İkinci Kastı].....	437
Fasıl 33: [Şehvet ve Arzulardan Uzak Durmak]	443
Fasıl 34: [Şer'î Emirler Tek Tek Fertleri Dikkate Almaz]	445
Fasıl 35: [Farzların On Dört Kısımı].....	445
Fasıl 36: [Birinci Kısım Farzlar: Aslı Farzlar].....	448
Fasıl 37: [İkinci Kısım Farzlar: Putperestliğin Haram Kılınması].....	449
Fasıl 38: [Üçüncü Kısım Farzlar: Ahlakın Güzelleştirilmesi]	457
Fasıl 39: [Dördüncü Kısım Farzlar: Sadaka, borç, hediye verme ve adak gibi farzlar] ..	457
Fasıl 40: [Beşinci Kısım Farzlar: Zulüm ve düşmanlığı men eden farzlar].....	461
Fasıl 41: [Altıncı Kısım Farzlar: Hırsızlık, gasp ve yalancı şahitlik gibi kısas gerektiren farzlar].....	464
Mukaddime	465
Fasıl 42: [Yedinci Kısım Farzlar: Borç verme, kiralama, emanet, alım-satım ve diğer muamelât konuları].....	472
Fasıl 43: [Sekizinci Kısım Farzlar: Çalışılması yasaklanmış günlere dair farzlar]	474
Fasıl 44: [Dokuzuncu Kısım Farzlar: Dua, Şema' tilaveti ve genel amelî ibadetlere dair farzlar].....	477
Fasıl 45: [Onuncu Kısım Farzlar: Kutsama, kutsamanın araçları ve kutsamanın hizmetkârlarına dair farzlar].....	478
Fasıl 46: [On Birinci Kısım Farzlar: Kurbanlara dair farzlar].....	483
Fasıl 47: [On ikinci Kısım Farzlar: Pis ve temiz şeylere dair farzlar].....	493
Fasıl 48: [On üçüncü Kısım Farzlar: Yenilmesi haram olan ve bunlarla ilişkili olan farzlar]	498
Fasıl 49: [On dördüncü Kısım Farzlar: Evlenilmesi haram olan kişiler konusundaki farzlar]	501
Fasıl 50: [Tevrat'taki Kıssaların Zikredilmesinin İleti]	511
Fasıl 51: [Tanrı'yı Tefekkür ve İdrak Etmeye Dair].....	516
Tenbih: [Zühd Hayatı].....	519
Fasıl 52: [Tanrı'dan Korkmaya Dair].....	524
Fasıl 53: [İhsan, Hüküm ve Adalet Kelimelerine Dair].....	526
Fasıl 54: [Gerçek Hikmete Dair].....	527
DİZİN	533